

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ - ଗାନ୍ଧୀୟୁଗ

ପ୍ରଥମ ପାଠ

ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବ

ପୃଥିବୀ ଇତିହାସ ପୃଷ୍ଠାରେ ଯେଉଁ କେତେ ଜଣ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ଅନ୍ୟତମ । ଜାତିର ପିତା ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ କେବଳ ଭାରତ ଇତିହାସରେ ନୁହେଁ, ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଜଣେ ଜନନାୟକ ଭାବରେ ପରିଚିତ । ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତିରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରବେଶ ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ।

ଏହି ମହାନ ପୁରୁଷଙ୍କ ପୁରା ନାମ ଥିଲା ମୋହନ ଦାସ କରମଚନ୍ଦ୍ର ଗାନ୍ଧୀ । ସେ ୧୮୬୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଅକ୍ଟୋବର ୨ ତାରିଖରେ ଗୁଜୁରାଟର ପୋରବନ୍ଦର ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୮୮୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ କସ୍ତୁରବାବୁଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

କସ୍ତୁରବାବୁଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ବା' ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରୁଥିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସମସ୍ତ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ସେ ତାଙ୍କ ସହିତ ରହିଥିଲେ ଏବଂ ବହୁ ଥର ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୮୮୮ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ବାରିଷ୍ଟରୀ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଇଂଲଣ୍ଡ ଯାତ୍ରାକଲେ । ୧୮୯୧ ଜୁନ ମାସରେ ଆଇନ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତି ପରେ ସେ ବାରିଷ୍ଟର ଭାବରେ ରାଜକୋଟ ଓ ବମ୍ବେରେ ଆଇନ ବ୍ୟବସାୟ କଲେ । ଦାଦା ଅବଦୁଲ୍ଲା ନାମକ ଜଣେ ଭାରତୀୟ ମୁସଲମାନ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଓକିଲ ରୂପେ ଏକ ମୋକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିବା ପାଇଁ ସେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ନାଟାଲ୍ ନାମକ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇଥିଲେ ।

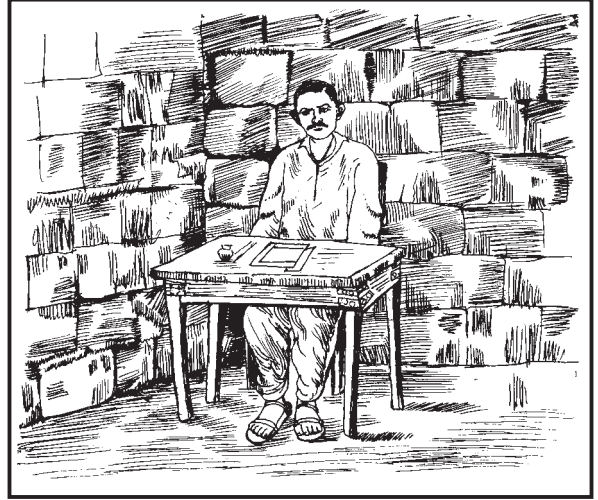
(ଆଫ୍ରିକାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ)

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପିତାମାତା ଓ ବାଲ୍ୟଜୀବନ ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖ ।

ଶ୍ୱେତାଙ୍କ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ବର୍ଷବୈଷମ୍ୟ ନୀତି ଯୋଗୁ କୃଷ୍ଣାଙ୍କ ଆଫ୍ରିକୀୟଙ୍କ ସହ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ କାମ କରୁଥିବା ଭାରତୀୟମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଅତ୍ୟାଚାରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିଲେ । ସେଠାରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ଭୋଟ ଦାନ ଅଧିକାର ନଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ନାମ ପଞ୍ଜୀକରଣ କରି ନିର୍ବାଚନ କର ଦେବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ବସତି ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଜନାକୀର୍ଷ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପରିବେଶରେ ସ୍ଥାନ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରାଯାଇଥିଲା । ସେମାନେ ରାତି ନ'ଟା ପରେ ଘରୁ ବାହାରକୁ ଯାଇପାରୁ ନ ଥିଲେ ଓ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପାଦ ତଳା ରାସ୍ତା ବ୍ୟବହାର କରି ପାରୁ ନଥିଲେ । ସେମାନେ ରେଳଗାଡ଼ିର ପ୍ରଥମ ବା ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ କୋଠରୀରେ ଯାତ୍ରା କରିପାରୁ ନଥିଲେ । ସେଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଭାରତୀୟ

ବ୍ୟବସାୟୀ, ବଣିକ, ଜାହାଜ ମାଲିକ, ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗମାନେ ‘କୁଲି’ ବୋଲି ସମୋଧନ କରୁଥିଲେ ଓ ନୀଚ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖୁଥିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ କଟେରୀ ଭିତରେ ପଗଡ଼ି କାଢ଼ି ଦେବାକୁ କୁହାଯାଇଥିଲା । ଥରେ ସେ ରାତି ନ’ଟାରେ ପାଦତଳା ରାସ୍ତାରେ ଚାଲୁଥିବାରୁ ପୋଲିସ୍ ଆକ୍ରମଣର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ । ସମସ୍ତ ହୋଟେଲ ତାଙ୍କୁ ରହିବାକୁ କୋଠରୀ ଦେବାପାଇଁ ମନା କରିଦେଇଥିଲେ । ଦିନେ ସେ ରେଳଗାଡ଼ିର ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ କୋଠରୀରେ ଯାତ୍ରା କରୁଥିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗ ସହଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଅଭିଯୋଗକ୍ରମେ ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟେସନରେ ରେଳଗାଡ଼ିର ଗାଡ଼ି ଓ ପୋଲିସ୍ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କୁ ଜିନିଷପତ୍ର ସହ ଉକ୍ତ ରେଳ କୋଠରୀରୁ ଠେଲି ବାହାର କରିଦିଆଯାଇଥିଲା । ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାରରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ମନ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେଠାରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରାଜନୈତିକ ସଚେତନତା ଜାଗ୍ରତ କରିବା ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ୧୮୯୪ରେ “ନାଟାଲ୍ ଭାରତୀୟ କଂଗ୍ରେସ” ନାମକ ଏକ ରାଜନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠନ କଲେ ଏବଂ ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇବା ପାଇଁ ‘ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଓପିନିଅନ୍’ ନାମକ ଏକ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ନେତୃତ୍ୱ ନେଲେ । ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ସମୟରେ ସେ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସା ଉପରେ ଆଧାରିତ ନୂତନ ଅସ୍ତ୍ର ‘ସତ୍ୟାଗ୍ରହ’ର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ୧୯୦୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଯେତେବେଳେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସରକାର ଏକ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ନିଜର ଅଙ୍ଗୁଳି ଛାପ ଥିବା ପଞ୍ଜୀକୃତ ପ୍ରମାଣପତ୍ରକୁ ସବୁ ସମୟରେ ନିଜ ସହିତ ବହନ କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କଲେ, ଗାନ୍ଧିଜୀ ଉକ୍ତ ଆଇନ୍ ବିରୋଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ କଲେ ଏବଂ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପ୍ରଥମେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ । ୧୯୦୬ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୧ରେ ଜୋହାନେସ୍ବର୍ଗର ଏମ୍ପାଇର ଥିଏଟରଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଏକ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଉପସ୍ଥିତ

(ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଜୋହାନେସ୍ବର୍ଗ
କାରାଗାରରେ ବନ୍ଦୀ ଗାନ୍ଧିଜୀ)

ଥିବା ଭାରତୀୟମାନେ ଏହି କଳା ଆଇନ୍‌କୁ ଅମାନ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ନେଲେ । ସରକାର ଅନେକ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଜୋହାନେସ୍ବର୍ଗ କାରାଗାରରେ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖାଗଲା । ଏହି ଅହିଂସା ଆନ୍ଦୋଳନ ବିରୋଧରେ ସରକାରଙ୍କ ଦମନମୂଳକ ନୀତି ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରେରଣା କଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ନୀତି ସଫଳ ହେଲା । ଇତି ମଧ୍ୟରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଶୀତ ଦେଶାତ୍ମର ଗମନ ନିଷେଧ ଆଇନ୍ ବିରୋଧରେ ଅନେକ ଭାରତୀୟ ୧୯୦୮ ଅଗଷ୍ଟରେ ନାଟାଲ୍ ସୀମା ପାର ହୋଇ ଟ୍ରାନ୍ସବାଲ ଗମନ କଲେ ଏବଂ ଗିରଫ ହେଲେ । ସେହି ବର୍ଷ ଅକ୍ଟୋବରରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦୀ କରାଗଲା । ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରଶମିତ ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେଲା । ୧୯୧୩ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୪ରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟର ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି କ୍ରମେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ରୀତି ଅନୁସାରେ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇ ନ ଥିବା ଓ ପଞ୍ଜୀକରଣ ହୋଇ ନ ଥିବା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ବିବାହର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରାଗଲା । ଏହା ବିରୋଧରେ ସଂଘଟିତ ଆନ୍ଦୋଳନ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ

ନେତୃତ୍ୱାଧୀନ ଶେଷ ଆନ୍ଦୋଳନ ଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନୂତନ ସଂଗ୍ରାମ ନିକଟରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ହାର ମାନିଲେ ଏବଂ କେତେକ ଅପମାନଜନକ ଆଇନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟହେଲେ । ସେ ସମୟରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଶାସନ ମୁଖ୍ୟ ଥିଲେ ଜେନେରାଲ୍ ସ୍ମୁଟ୍ସ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ମାନଚିତ୍ରରେ ନାଟାଲ ଓ ଜୋହାନେସ୍ବର୍ଗର ଅବସ୍ଥିତି ସୂଚାଅ ।

୧୯୧୫ ଜାନୁୟାରୀ ୯ ତାରିଖରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଭାରତକୁ ଫେରିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଗୋପାଳ କୃଷ୍ଣ ଗୋଖଲେଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ଗୁରୁଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ଗୋଖଲେଙ୍କ ଉପଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏକ ବର୍ଷ କାଳ ରାଜନୀତିରୁ ଦୂରେଇ ରହିଥିଲେ ଓ ସେହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ଭ୍ରମଣ କରି ଲୋକମାନଙ୍କ ରାଜନୈତିକ ମନୋଭାବ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ତାଙ୍କର ମହାନ ନୀତି ଯୋଗୁଁ ବିଶ୍ୱକବି ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର ତାଙ୍କୁ ‘ମହାତ୍ମା’ ଆଖ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ୧୯୧୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଅହମ୍ମଦାବାଦ ନିକଟରେ ସାବରମତୀ ନଦୀକୂଳରେ ଏକ ଆଶ୍ରମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ସେ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା, ନିଷ୍ଠା ଓ ନିର୍ଭୀକତାର ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ମତରେ ‘ସତ୍ୟାଗ୍ରହ’ର ଅର୍ଥ ଭାରୁତା ନୁହେଁ, ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ହେଉଛି ସତ୍ୟପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଓ ଏକ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଆନ୍ଦୋଳନ । ୧୯୧୭ରେ ଇଂରେଜ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତିକୁ ବନ୍ଦ ନ କଲେ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ଧମକ ଦେଇ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହି ନିଯୁକ୍ତି ବନ୍ଦ କରିବାରେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସ୍ତରରେ ଭାରତରେ ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ସଂଗଠିତ କେତେକ ଆନ୍ଦୋଳନର ସଫଳତା ତାଙ୍କର ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଆଣିଥିଲା ।

୧. ଚମ୍ପାରନ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ :

ଭାରତରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଗଠିତ ପ୍ରଥମ ଆନ୍ଦୋଳନ ଥିଲା ‘ଚମ୍ପାରନ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ’ । ବିହାରର ଚମ୍ପାରନ୍ ଜିଲ୍ଲାରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଜମିର କୋଡ଼ିଏ ଭାଗରୁ

ତିନିଭାଗ ଅଞ୍ଚଳରେ ନୀଳ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ପାଇଁ ଇଂରେଜ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣକାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ କରାଯାଇ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଦରରେ ତାଙ୍କୁ ବିକ୍ରୟ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଏହାକୁ ତିନିକାଠିଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା କୁହା ଯାଉଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ନୀଳର ଚାହିଦା ହ୍ରାସ ପାଇବାରୁ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ନୀଳ ଚାଷ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ନକରିବା ପାଇଁ ଜମିର ଭଡ଼ା ବୃଦ୍ଧି କରାଗଲା ଓ ଅନେକ ବେଆଇନ ଟିକସ ଆଦାୟ କରାଗଲା । ଏହା ବିରୋଧରେ ପ୍ରତିବାଦ କରୁଥିବା ଚାଷୀମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଶୋଷଣର ଶିକାର ହେଲେ । ରାଜକୁମାର ଶୁକ୍ଳ ନାମକ ଜଣେ ସ୍ଥାନୀୟ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କ୍ରମେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାର ଅନୁଧ୍ୟାନ ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ୧୯୧୭ ଏପ୍ରିଲରେ ଚମ୍ପାରନ୍ ଜିଲ୍ଲାର ସଦର ମହକୁମା ମୋତିହାରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଜିଲ୍ଲା ଅଧିକାରୀ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଓ ତାଙ୍କ ସହିତ ଯାଇଥିବା ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ, ମୁଜାହର ଉଲ୍ ହକ୍, ମହାଦେବ ଦେଶାଇ, ନରହରି ପାରିଖ୍ ଓ ଜେ.ବି. କୃପାଳିନୀଙ୍କୁ ତୁରନ୍ତ ଉକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ସେଥିପାଇଁ ଯେ କୌଣସି ଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ଅହିଂସା ଉପାୟରେ ଅନ୍ୟାୟମୂଳକ ଆଇନକୁ ଅମାନ୍ୟ କରିବା ସେତେବେଳେ ଭାରତରେ ଏକ ନୂତନ ପ୍ରକାର ଆନ୍ଦୋଳନ ପଦ୍ଧତି ଭାବେ ଉଭା ହେଲା । ଶେଷରେ ସରକାର ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଚମ୍ପାରନ୍ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେଲେ ଏବଂ ଏହି ବିଷୟରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ କମିଟିରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଏକ ସଦସ୍ୟ ଭାବେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ନିଜେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଇଂରେଜ ମାଲିକଙ୍କ ଶୋଷଣରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରି ସଫଳ ହେଲେ । ତିନିକାଠିଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉଚ୍ଛେଦ ହେଲା ଏବଂ ଇଂରେଜ ମାଲିକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବେଆଇନ ଭାବେ ଆଦାୟ କରାଯାଇଥିବା ଅର୍ଥର ଶତକଡ଼ା ପଚାଶ ଭାଗ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ

ଫେରାଇ ଦିଆଗଲା । ଏକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଇଂରେଜ ବୃକ୍ଷରୋପଣକାରୀମାନେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ଚମ୍ପାରନ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ସଫଳ ଅହିଂସ ଆନ୍ଦୋଳନ ଥିଲା ।

୨. ଖେଡ଼ା ଆନ୍ଦୋଳନ :

୧୯୧୮ ମସିହାରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଯୋଗୁଁ ଗୁଜୁରାଟ ସ୍ଥିତ ଖେଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାରେ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ବାଧା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ତତ୍କାଳୀନ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗର ଏକ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଜମିର ସ୍ୱାଭାବିକ ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶରୁ କମ୍ ପରିମାଣରେ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ହେଲେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ରାଜସ୍ୱ ଦେୟ ପରିମାଣ କୋହଳ କରାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ଖେଡ଼ା ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଇଂରେଜ କର୍ମଚାରୀମାନେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜସ୍ୱ ଭରଣା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିବାରୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହା ବିରୋଧରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରିଥିଲେ । ଚାଷୀମାନେ ଖଜଣା ଦେୟକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଯେ କୌଣସି ପରିଶ୍ରମ ଭୋଗିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ । ଶେଷରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟରୁ ନିବୃତ୍ତ ହେଲେ । ଏକ ଗୁପ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଜାରିକରି କେବଳ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଥିବା ଚାଷୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଏହା ଆଦାୟ କଲେ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଇନ୍ଦୁଲାଲ ଯାଜ୍ଞିକ୍ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଜଣେ ମୁଖ୍ୟ ସହଯୋଗୀ ଥିଲେ । ଆନ୍ଦୋଳନର ସଫଳତାରେ ଗଭୀର ଭାବେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ଖେଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ଅଧିବାସୀ ତଥା ଅହମ୍ମଦାବାଦର ଆଇନଜୀବୀ ସର୍ଦ୍ଦାର ବଲ୍ଲଭଭାଇ ପଟେଲ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ଅନୁଗାମୀ ହୋଇଗଲେ ।

୩. ଅହମ୍ମଦାବାଦ୍, ଲୁଗା କାରଖାନା ଆନ୍ଦୋଳନ :

ଗୁଜୁରାଟର ଅହମ୍ମଦାବାଦ୍‌ରେ ଲୁଗାକଳଗୁଡ଼ିକର ମାଲିକମାନେ ପ୍ଲେର୍ ମହାମାରୀପାଇଁ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଦେଉଥିବା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭତ୍ତା ‘ପ୍ଲେର୍ ବୋନସ’ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିଦେବାରୁ ଶ୍ରମିକ ଓ ମାଲିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳହର ସୂତ୍ରପାତ ହେଲା । ଇଂରେଜ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହି କଳହରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କଲେ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଏକ ତ୍ରିବ୍ୟୁନାଲ

ନିଯୁକ୍ତ କରି ତାହାର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣକରିବାକୁ ଉଭୟ ପକ୍ଷଙ୍କୁ ରାଜି କରାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମାଲିକମାନେ ଏଥିରୁ ଓହରିଯାଇ ଶ୍ରମିକ ମଜୁରୀର କୋଡ଼ିଏ ଭାଗ ବୃଦ୍ଧି ଘୋଷଣା କଲେ ।

ଅହମ୍ମଦାବାଦ୍ କାରଖାନା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଶତକଡ଼ା ପଇଁତିରିଶ ଭାଗ ମଜୁରୀ ବୃଦ୍ଧି ଦାବି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାରୁ ମାଲିକମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଏକ ଅହିଂସା ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ନିଜେ ଏହାର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ । ଦାବି ପୂରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନଶନ ଚାଲୁ ରଖିବେ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ସେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଅନଶନ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଏହା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ସଂଗଠିତ କରି ସମଗ୍ର ଭାରତର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲା । ଏଥିରେ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ପରିଶେଷରେ କାରଖାନା ମାଲିକମାନେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ମଜୁରୀ ପଞ୍ଚତିରିଶ ଭାଗ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଗାନ୍ଧିଜୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମନରେ ‘ସତ୍ୟାଗ୍ରହ’ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ଆଣିଦେଇଥିଲେ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସଂପାଦନାରେ ‘ନବଜୀବନ’ ଓ ‘ୟଙ୍ଗ୍ ଇଣ୍ଡିଆ’ ନାମକ ଦୁଇଟି ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା ।

୪. ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ ବିରୋଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ :

ଚମ୍ପାରନ୍, ଖେଡ଼ା ଓ ଅହମ୍ମଦାବାଦ୍‌ରେ ସଂଗଠିତ ଆଞ୍ଚଳିକ ଆନ୍ଦୋଳନଗୁଡ଼ିକର ସଫଳତା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱପ୍ରତି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମନରେ ଆସ୍ଥା ବୃଦ୍ଧି କଲା ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ସମଗ୍ର ଭାରତର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଧିକ ପରିଚିତ କରାଇଲା । ଏହାପରେ ସେ ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସନ ବିରୋଧରେ କେତେକ ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂଗଠିତ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ୧୯୧୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ୍ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଥିଲା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଜାତୀୟ ସ୍ତରୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ।

ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଭାରତ ଇଂରେଜ ଓ ମିତ୍ର ଶକ୍ତିକୁ ବହୁ ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଭାରତୀୟମାନେ ଆଶା କରିଥିଲେ ଯେ ଯୁଦ୍ଧପରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ଭାରତର ରାଜନୀତିକ ଦାବିଗୁଡ଼ିକୁ ପୂରଣକରିବେ କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ନିରାଶ ହେଲେ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଭାରତର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ଓ ଏହା କିପରି ଜାତୀୟତା ଚୂର୍ତ୍ତରେ ସହାୟକ ହେଲା, ତା'ର ଏକ ସମୀକ୍ଷା କର ।

ଇଂରେଜ ସରକାର ଭାରତରେ ବିଦ୍ରୋହ ଓ ବିପ୍ଳବାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଦମନ କରିବା ପାଇଁ ବିଚାରପତି ରାଓଲାଟ୍ଙ୍କ ଅଧିକ୍ଷତାରେ ଏକ କମିଟି ଗଠନ କରିଥିଲେ । ଏହି କମିଟିର ସୁପାରିସ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ହେଲା ତାହା ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏହି ଆଇନ ବଳରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ଯେ କୌଣସି ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ବିନା ବିଚାରରେ କାରାଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ କରିପାରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ଅଧିକାର କ୍ଷୁଣ୍ଣହେଲା । ୧୯୧୯ ଫେବୃଆରୀରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏକ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କମିଟି ଗଠନ କରି ଏହାର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏହି ଆଇନକୁ ଅମାନ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ତଥା ଏହା ବିରୋଧରେ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସ ଭିତ୍ତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଥିଲେ । ବ୍ରିଟିଶ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ବିରୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ସରକାରୀ ସଭ୍ୟଙ୍କ ସମର୍ଥନ ଫଳରେ ୧୯୧୯ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୮ରେ ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ୍ ଗୃହୀତ ହେଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହି ଆଇନ ବିରୋଧରେ ଏକ ଗଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଗଣ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ହିଂସାତ୍ମକ ଦିଗରେ ରୁକି କରିବାର ଆଶଙ୍କା କରି ଶ୍ରୀମତୀ ଆନିବେସାନ୍ତ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଦିନ୍ଦିଏ ଏଦୁଲଜୀ ଝାଟା, ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବାନାର୍ଜୀ, ତେଜ ବାହାଦୁର ସାହୁ ଓ ଶ୍ରୀନିବାସ ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଭଳି ନେତାଗଣ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସତ୍ୟାଗ୍ରହକୁ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ପ୍ରତି ଶ୍ରୀମତୀ ଆନିବେସାନ୍ତଙ୍କ ଅବଦାନ ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଟିପ୍ପଣୀ ଲେଖ ।

ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ଗୋଟିଏ ଦିନ ‘ହରତାଲ’ ପାଳନ ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ । ସରକାରଙ୍କ ନୀତିର ପ୍ରତିବାଦ ସ୍ୱରୂପ ସବୁପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦକରି ଉପବାସ ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା ଦ୍ୱାରା ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ ୬ ତାରିଖ ଦିନ ଦେଶ ବ୍ୟାପୀ ହରତାଲ ପାଳନ କରାଗଲା । ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ ୯ ତାରିଖରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ଛାଡ଼ିଦିଆଗଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଗିରଫ ସମ୍ବାଦ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କୁ ଗଣ୍ଡଗୋଳ କରିବା ପାଇଁ ଉତ୍ତେଜିତ କଲା । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଦିଲ୍ଲୀ, କୋଲକାତା, ମୁମ୍ବାଇ, ଅହମ୍ମଦାବାଦ, ଲାହୋର ଓ ଅମୃତସରରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ରୂପ ଧାରଣ କରିଥିଲା ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

୧୯୧୯ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦ ରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ୍ ବିରୋଧରେ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନଙ୍କ ଏକ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଉପରେ ପୋଲିସ୍ ଗୁଳି ବର୍ଷଣ କରିଥିଲା ଏବଂ ଏକ ଭୁଲ୍ ବୁଝାମଣା ହେତୁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ୧୯୧୯ ମାର୍ଚ୍ଚ ୩୦ରେ ହରତାଲ ପାଳିତ ହୋଇଥିଲା ।

୫. ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ :

ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ୍ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ ୧୦ ତାରିଖରେ ଅମୃତସରଠାରେ ଦୁଇ ସ୍ଥାନୀୟ ନେତା ଡ. ସତ୍ୟପାଲ ଓ ଡ. ସଇଫୁଦ୍ଦିନ୍ କିଚଲୁଙ୍କ ଗିରଫ ଫଳରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏକ ହିଂସାତ୍ମକ ରୂପ ଧାରଣ କଲା । ଜନପ୍ରିୟ ନେତାଦ୍ୱୟଙ୍କ ଗିରଫର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାପାଇଁ ତଥା ବୈଶାଖୀ ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରିବାପାଇଁ ଅମୃତସରର ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ଠାରେ ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ ୧୩ରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ଏକ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଏକତ୍ର ହୋଇଥିଲେ । ସହରରେ ସଭାସମିତି କରାଯିବା ଉପରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବଦିନ ଘୋଷିତ ନିଷେଧାଜ୍ଞା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସାଧାରଣ ଜନତା ଅବଗତ ନଥିଲେ । ଅମୃତସରର ସାମରିକ

ମୁଖ୍ୟ ଜେନେରାଲ ଡାୟାର ହଠାତ ଦଳେ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସହ ସଭା ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚି ବିନା ସତର୍କ ସୂଚନାରେ ନିରସ୍ତ୍ର ଓ ନିରୀହ ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରକୁ ଗୁଳି ବର୍ଷଣ କଲେ । ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ଏକ ମାତ୍ର ପ୍ରବେଶ ତଥା ପ୍ରସ୍ଥାନ ପଥ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଆବଦ୍ଧ ହୋଇଥିବାରୁ ଲୋକମାନେ ବାହାରକୁ ଯାଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ଅନେକ ଲୋକ ପ୍ରାଣ ହରାଇଲେ ବା ଆହତ ହେଲେ । ସରକାରୀ ହିସାବ ଅନୁଯାୟୀ ମୃତକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୩୭୯ ଓ ଆହତଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୧୨୦୦ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ହୋଇଥିବା ତଦନ୍ତ ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ଯଥାକ୍ରମେ ୧୨୦୦ ଓ ୩୬୦୦ ଥିଲା । ଏହି ଘଟଣାଟି ‘ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ’ ଭାବରେ ଖ୍ୟାତ ।

(ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ)

ଜନସାଧାରଣ ଅହିଂସା ଆନ୍ଦୋଳନ ବା ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ପାଇଁ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ନ ଥିବା ଉପଲବ୍ଧ କରି ଗାନ୍ଧିଜୀ ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ ୧୮ରେ ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ୍ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କଲେ । କିନ୍ତୁ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ୍ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ ହୋଇନଥିଲା ।

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ଦିଗରୁ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏହା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଜଣେ ବହୁ ପ୍ରତିଭା ସମ୍ପନ୍ନ ସର୍ବଭାରତୀୟ ନେତା ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିପାରିଥିଲା । ‘ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ’ର ବର୍ବରୋଚିତ କାର୍ଯ୍ୟ ସାରା ବିଶ୍ଵକୁ ଚକିତ କରିଥିଲା ।

ଅମୃତସର ଘଟଣା ପରେ ପଞ୍ଜାବରେ ସାମରିକ ଆଇନ ଘୋଷିତ ହେଲା ଏବଂ ଏଠାକାର ଜନତା ଅକଥମୀୟ ଅତ୍ୟାଚାରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲେ । ଏହି ଘଟଣା ପ୍ରଚାରିତ ହେବା ଫଳରେ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଆତଙ୍କର ବାତାବରଣ ଖେଳିଗଲା । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଘୃଣାର ସହିତ ଗାନ୍ଧିଜୀ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ “କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ଭାରତୀୟମାନେ ସରକାରଙ୍କର ପୈଶାଚିକ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାପ” । ଏକ ନୂତନ ରାଜନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଝାସ ଦେବା ଲାଗି ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଡାକରା ଦେଲେ । ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବର୍ବରୋଚିତ କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତିବାଦ ସ୍ଵରୂପ ବିଶ୍ଵକବି ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର ‘ନାଇର୍’ ପଦ ଓ ଗାନ୍ଧିଜୀ ‘କାଇଜର୍-ଇ-ହିନ୍ଦ୍’ ଉପାଧି ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମହତ ଗୁଣ ପାଇଁ ବା ରାଜସେବାପାଇଁ ବା ସାମରିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସାଧାରଣ ବୀରତ୍ଵପାଇଁ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କଦ୍ଵାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ନାଇର୍-ପଦ ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ‘ସାର୍’ ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ କରୁଥିଲା ।

“କାଇଜର୍-ଇ-ହିନ୍ଦ୍”ର ଅର୍ଥ “ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନର ସମ୍ରାଟ” । ଏହା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଇଂରେଜଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଭାରତରେ ତାଙ୍କର ଅସାଧାରଣ ନେତୃତ୍ଵର ସ୍ଵୀକୃତି ସ୍ଵରୂପ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ।

୧. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୬୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

- (କ) ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଭାରତୀୟମାନେ ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା କିପରି ଅତ୍ୟାଚାରିତ ହେଉଥିଲେ ?
- (ଖ) ‘ଚମ୍ପାରନ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ’ରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଭୂମିକା ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କର ।
- (ଗ) ଖେଡ଼ାଠାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ କାହିଁକି ଆନ୍ଦୋଳନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହାର ଫଳ କ’ଣ ହୋଇଥିଲା ?
- (ଘ) ଅହମ୍ମଦାବାଦ ଲୁଗା କାରଖାନା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଭୂମିକା କ’ଣ ଥିଲା ?
- (ଙ) ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ କ’ଣ ଏବଂ ଏହା ବିରୋଧରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କିପରି ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥିଲା ?

୨. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୨୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

- (କ) ଗାନ୍ଧିଜୀ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇଥିଲେ ଓ କ’ଣ ପାଇଁ ଯାଇଥିଲେ ?
- (ଖ) ଗାନ୍ଧିଜୀ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୋଧରେ ସଚେତନ କରିବା ପାଇଁ କ’ଣ କରିଥିଲେ ?
- (ଗ) ଗାନ୍ଧିଜୀ କେଉଁ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ ?
- (ଘ) ତିନିକାଠିଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା କ’ଣ ?
- (ଙ) ନୀଳର ଚାହିଦା ହ୍ରାସ ପାଇବା ଫଳରେ ଚମ୍ପାରନ୍‌ରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ କିପରି ଶୋଷଣ କରାଗଲା ?
- (ଚ) ଖେଡ଼ା ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କ’ଣ ପାଇଁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ?
- (ଛ) ଅହମ୍ମଦାବାଦ ଲୁଗା କଲର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର କାହିଁକି ମାଲିକମାନଙ୍କ ସହିତ କଳହ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ?
- (ଜ) ‘ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ’ କ’ଣ ଥିଲା ?
- (ଝ) ‘ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ’ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଗଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହକୁ ଆନିବେସାନ୍ତଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ନେତାମାନେ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ ?
- (ଞ) ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ କାହିଁକି ସଂଘଟିତ ହୋଇଥିଲା ?

୩. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।

- (କ) ୧୮୯୪ରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କେଉଁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ?
- (ଖ) ‘ଇଣ୍ଡିଆନ ଓପିନିଅନ୍’ ସମ୍ପାଦକତ୍ୱ କିଏ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ?
- (ଗ) ମୋହନଦାସ କରମଚାନ୍ଦ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ କିଏ ‘ମହାତ୍ମା’ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଥିଲେ ?
- (ଘ) କାହାର ନିମନ୍ତ୍ରଣ କ୍ରମେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଚମ୍ପାରନ୍ ଯାଇଥିଲେ ?

- (ଡ) ଖେଡ଼ା ଆନ୍ଦୋଳନରେ କିଏ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ସହଯୋଗୀ ଥିଲେ ?
- (ଚ) ପ୍ଲୁଗ ବୋନସ୍ କ'ଣ ?
- (ଛ) ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ କେବେ ସଂଘଟିତ ହୋଇଥିଲା ?
- (ଜ) ଜେନେରାଲ ଡାୟାର୍ କିଏ ଥିଲେ ?
- (ଝ) “କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ଭାରତୀୟମାନେ ସରକାରଙ୍କର ପୈଶାଚିକ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାପ” – ଏହା କିଏ କହିଥିଲେ ?
- (ଞ) ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ କେଉଁ ଉପାୟ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ?
୪. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନପାଇଁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚାରିଗୋଟି ବିକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍ ଉତ୍ତରଟି ବାଛି ତା'ର କ୍ରମିକ ନମ୍ବର ସହିତ ଲେଖ ।
- (କ) ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟ ନିଜର ଅଙ୍ଗୁଳିଛାପ ଥିବା ପଞ୍ଜୀକରଣ ପ୍ରମାଣପତ୍ରକୁ ସବୁ ସମୟରେ ବହନ କରିବା ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସରକାର କେବେ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ?
- (i) ୧୮୯୪ (ii) ୧୯୦୬ (iii) ୧୯୦୮ (iv) ୧୯୧୩
- (ଖ) ଚାଷୀମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାର ଅନୁଧ୍ୟାନ ପାଇଁ ୧୯୧୭ ଏପ୍ରିଲରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ କେଉଁଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ?
- (i) ଖେଡ଼ା (ii) ମୋତିହାରି (iii) ଅହମ୍ମଦାବାଦ (iv) ଅମୃତସର
- (ଗ) ଖେଡ଼ା ଆନ୍ଦୋଳନର ସଫଳତାରେ ପ୍ରଭାବିତ କିଏ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ଅନୁଗାମୀ ହୋଇଥିଲେ ?
- (i) ରାଜକୁମାର ଶୁକ୍ଳ (ii) ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ (iii) ବଲ୍ଲଭଭାଇ ପଟେଲ (iv) ଜୟଲାଲ୍ ଯାଜ୍ଞିକ୍
- (ଘ) ରାଓଲାଟ୍ ଆଇନ୍ କେବେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ?
- (i) ୧୯୧୯ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୮ (ii) ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ ୬
- (iii) ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ ୧୦ (iv) ୧୯୧୯ ଏପ୍ରିଲ ୧୩
- (ଙ) ଜାଲିଆନାୱାଲାବାଗ୍ କେଉଁଠାରେ ଅବସ୍ଥିତ ?
- (i) ମୁମ୍ବାଇ (ii) ଅହମ୍ମଦାବାଦ (iii) ଅମୃତସର (iv) ଲାହୋର
୫. ପାଠରେ ଦିଆଯାଇଥିବା “ତୁମପାଇଁ କାମ” ଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଓ ସହାୟତାରେ ସମ୍ପାଦନ କର ।

